

Mieliśmy pacjentów tak bardzo okaleczonych, że trudno było zrozumieć, iż jeszcze walczą o życie. Pamiętam człowieka w średnim wieku, któremu trzeba było amputować obie ręce do ramion i obie nogi w górnej części ud. Pozostał tylko tułów i głowa. Pacjent przeżył.

Pamiętam kobietę przyniesioną do nas ze strasznie rozszarpanym kroczem. Wyglądało to, jakby szrapnel rozerwał jej tę część ciała. Operowali ją prof. Stefanowski i dr Lewicki, asystował dr Zachwiej. A jednak niewiele dało się zrobić. Był to ostatni zabieg tego wieczoru, nie zabieraliśmy jej już z sali operacyjnej, umierała. Błagała, żeby nie zostawiać jej samej. Siedziałam przy niej, podawałam co kilka godzin morfinę i trzymałam za rękę długo w noc, aż umarła. Powiedziała mi, że jest położną, wracała od porodu.

Przyniesiono kiedyś ciężko rannego w brzuch bardzo młodego niemieckiego żołnierza. Miał taki zwierzęcy strach w oczach. Zapytał, kiedy kładliśmy go na stół operacyjny, czy dostanie narkozę – bał się widocznie operacji bez znieczulenia. Znałam trochę język niemiecki, więc powiedziałam: – Dostaniesz narkozę. – Uspokoił się, a kiedy obudził się po operacji, prosił, żeby napisać do jego matki. Napisałam zaraz po wyjściu z Warszawy – chłopiec zmarł nazajutrz po operacji.

Pamiętam ranną poetkę Wandę Bacewicz, siostrę żony prof. Biernackiego – Grażyny. Operował ją prof. Dega i uchronił przed kalectwem. Dr Sobieska przyprowadziła pod koniec sierpnia swego wuja p. Franciszka Woźniaka, z rozszarpaną i zmiażdżoną dłońią i nadgarstkiem. Niestety nie było sposobu ratować, prof. Dega musiał dłoń amputować. Pan Woźniak był kupcem, wysiedlonym, miał wielki magazyn tekstylny na Rynku Starego Miasta w Poznaniu. Zapamiętałam, jak doradzał mojej matce, jaki jedwab wybrać na suknię balową dla mnie na pierwszy bal w 1936 roku.

Kryszyna Szyper-Tomczyk ps. Kruszek

Wspomnienia z powstania warszawskiego.
Praca w szpitaliku „Sano” przy ul. Lwowskiej 13

Wspólna sprawa '44

Publikacja powstała w ramach projektu Wspólna sprawa '44 realizowanego przez Fundację Kochania Poznań we współpracy z Partnerami i Mecenasami.

www.wspolnasprawa1944.pl

Wspólna sprawa '44 to opowieść o największym miejskim powstaniu w okupowanej Europie, które 1 sierpnia 1944 roku wybuchło w naszej stolicy. Naszą intencją jest pokazanie, że powstaniem warszawskim było z nazwy i lokalizacji, ale w istocie był to wielki zryw ku wolności i niepodległości zamykający 150 lat polskich powstań narodowych.

Wspólna sprawa '44 to osobiste historie, które chcą poznać, pamiętać i honorować młodzi mieszkańcy naszego regionu. Co roku, 1 sierpnia, budują Wielkopolską Barykadę '44 przy Krakowskim Przedmieściu, aby pokazać, że pamiętają o Wielkopolanach sprzed 80 lat, którzy rozumieli, że patriotyzm jest ważniejszy od wszelkich partykularizmów regionalnych.

ORGANIZATOR

FUNDACJA KOCHANIA POZNAŃ

© Copyrights by Fundacja Kochania Poznań, 2021

Fundacja Kochania Poznań
ul. Jana Matejki 55/2, 60-770 Poznań
www.fundajakochaniapoznan.pl

MECENAT

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030

PATRONAT HONOROWY

Minister Edukacji i Nauki

Ministerstwo Kultury Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

PARTNERZY

ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ

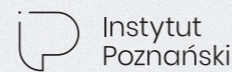
FUNDACJA GRUPY

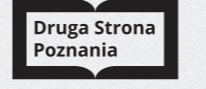
Szpital Miejski im. Franciszka Raszei w Poznaniu

#cisneklate

Chce się żyć

Justyna Stadkowska Architektura i Fotografia

Stopka redakcyjna: „Goniec Poznański. Jednodniówka z okazji 77. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego”. Wydawca: Fundacja Kochania Poznań, ul. Matejki 55/2 60-770 Poznań. Redaktor naczelny/autor tekstów: dr Paweł Cieliczko, współpraca redakcyjna: dr Magdalena Komosa-Kaźmierczak, Joanna Lubierska, Katarzyna Wigurska ilustracje: Agnieszka Zaprzalska, skład i tkanie: Magdalena Dezor, druk: Drukarnia Perfect s.c.

**PROF.
WIKTOR DEGA
(1896-1995)**

Poznaniak z urodzenia. Urodził się 7 grudnia 1896 roku w Poznaniu. Jego ojciec – Wiktor – był wicedyrektorem Zakładu Ubezpieczeń, a dom prowadziła matka – Zofia Korzbok-Tuchołka. Wychowywał się w kamienicy przy ul. Św. Piotra, gdzie jego sąsiadem i najlepszym przyjacielem był rok młodszy Janusz Zeyland.

Edukacja i wychowanie patriotyczne. Uczył się w pruskim Gimnazjum Św. Marii Magdaleny, zaś na prywatnych korepetycjach poznawał polską historię i literaturę. Działał w skautingu, był członkiem Towarzystwa im. Tomasza Zana, a także Tajnej Organizacji Niepodległościowej, gdzie nauczył się musztry, wojskowych regulaminów i obsługi broni strzeleckiej.

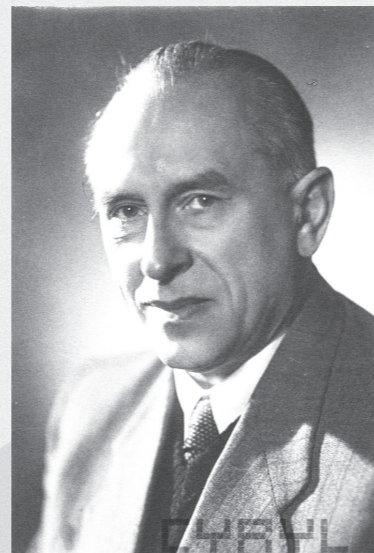
zdjęcie: zbiory Muzeum Powstania Warszawskiego

Wielka Wojna. W 1915 roku – rok przed maturą – jako poddany cesarza Wilhelma II Hohenzollerna, wcielony został do armii pruskiej. Na froncie i w okopach spędził trzy lata. W 1918 roku zdał w Koblencji tzw. wojenną maturę i immatrykułował się na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Berlinie. Studiów nie rozpoczął, ale karta immatrykulacyjna pozwoliła mu na przyłączenie się do transportu rannych żołnierzy wiezionych do szpitala na tyłach frontu. W grudniu 1918 roku został zwolniony z armii pruskiej i powrócił do Poznania.

Powstanie wielkopolskie. Był członkiem eskorty zabezpieczającej przejazd Ignacego Jana Paderewskiego przez rozentuzjasmowany Poznań - wieczorem, 26 grudnia 1918 roku. Następnego dnia wybuchło powstanie, jego oddział stacjonował w Muzeum, chroniąc Bazar, działał w rejonie Starego Rynku, zdobył magazyny przy ul. Artyleryjskiej, Urząd Pocztowy przy Dworcu Zachodnim, a wreszcie lotnisko wojskowe na Ławicy.

Armia Wielkopolska stworzona została przez gen. Józefa Dowbor Muśnickiego, który przeorganizował powstańcze oddziały. Dega trafił do I Pułku Strzelców Wielkopolskich stacjonującego w koszarach przy ul. Bukowskiej. Wykazał się odwagą i rozważą, za co awansowany został na sierżanta, a potem podporucznika i dowódcę 7 kompanii 10. Pułku Strzelców Wielkopolskich.

Front galicyjski był kolejnym teatrem wojennym, na którym pojawił się Wiktor Dega. Od maja 1919 roku walczył z Ukraińcami o wschodnie granice, brał udział w zwycięskiej ofensywie nad Zbruczem.

zdjęcie: www.cyryl.poznan.pl

Wojna polsko-bolszewicka. W styczniu 1920 roku rozpoczął studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego, jednak już w lipcu musiał je przerwać, bo powołany został do wojska polskiego i wyruszył walczyć na frontach wojny polsko-bolszewickiej.

Studia medyczne kontynuował w Warszawie (rok akademicki 1921/22), w następnym roku przeniósł się na Uniwersytet Poznański, gdzie prowadzone już były wszystkie zajęcia kliniczne. W 1924 roku został doktorem wszech nauk medycznych.

Klinika Ortopedyczna Uniwersytetu Poznańskiego była miejscem, w którym młody doktor Dega przez kolejne lata (1924-1931) zdobywał doświadczenie chirurgiczne pod okiem prof. Ireneusza Wierzejewskiego, ojca polskiej ortopedii.

Stypendium rządu francuskiego umożliwiło mu odbycie rocznych studiów we Francji, gdzie zgłębiał wiedzę medyczną oraz zdobywał praktyczne doświadczenia w klinikach chirurgii i ortopedii w Strasburgu, Lyonie i Paryżu (1925).

Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie zatrudnił się jako lekarz, było miejscem wykładów z zakresu teorii i praktyki gimnastyki leczniczej oraz masażu. Zajmował się także kwestią ćwiczeń i sportów uprawianych przez osoby zdrowe (1926).

Ortopedia. Jako wolontariusz kształcił się w Instytucie Ortopedycznym w Bolonii (1927); był w gronie założycieli Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego (1928); stał się pionierem w zakresie organizowania w poznańskich szkołach powszechnych kursów gimnastyki korekcyjnej. W 1937 roku został ordynatorem oddziału ortopedycznego Szpitala Miejskiego w Bydgoszczy, stworzonego według jego planów.

Wydział Medyczny. Stopień doktora habilitowanego uzyskał za rozprawę „Badania z dziedziny etiologii i patogenezы wrodzonego zwichnięcia biodra” (1933), która do dziś jest stosowana przez lekarzy. Na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Poznańskiego prowadził wykłady z ortopedii i traumatologii [1933-1939].

Wojna obronna 1939. W stopniu kapitana służył w Armii Pomorze, został ranny w bitwie pod Kutnem, a 17 września – wraz z całym szpitalem polowym – dostał się do niemieckiej niewoli, z której zwolniony został w kwietniu 1940 roku.

Wysiedlenie. Nie mogąc powrócić do Poznania, zamieszkał w Warszawie, gdzie objął stanowisko ordynatora Oddziału Chirurgii Dziecięcej w szpitalu Karola i Marii przy ul. Leszno 136 na Woli.

Powstanie warszawskie. Podczas powstania warszawskiego był chirurgiem w punkcie opatrunkowym „Sano” przy ul. Lwowskiej 13, a po upadku powstania ewakuował się ze szpitalem do Włodzimierzowa koło Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie pracował do wkroczenia Armii Czerwonej.

Powrót do Poznania. Po wojnie powrócił do Poznania, podjął wykłady na Uniwersytecie, uzyskał stopień profesora nadzwyczajnego i objął kierownictwo Katedry i Kliniki Ortopedycznej.

Metoda Degi. W wyniku reformy szkolnictwa wyższego, wraz ze swoją katedrą i kliniką przeszedł do nowo utworzonej Akademii Medycznej (1950), gdzie wdrożył autorski program leczenia chorych z upośledzoną czynnością ruchu, co uhonorowano nadaniem mu profesury.

Medycyna Rehabilitacyjna. Jako ekspert WHO promował swoją metodę readaptacji (1957-1967). Pełniąc funkcję rektora Akademii Medycznej w Poznaniu (1959-1962), stworzył pierwszą na świecie Katedrę Medycyny Rehabilitacyjnej (1960). W 1969 roku Ministerstwo Zdrowia włączyło rehabilitację w ramy organizacji opieki medycznej, a rok później Światowa Organizacja Zdrowia uznała jego program kompleksowej rehabilitacji obecnej na każdym etapie leczenia za modelowy.

Order Uśmiechu. W 1977 roku został pierwszym na świecie Kawalerem Orderu Uśmiechu, jedynego odznaczenia przyznawanego przez dzieci. Cenił je nie mniej niż setki odznaczeń, orderów, wyróżnień i doktoratów honoris causa. Uchwałą Rady Miasta Poznania w 1992 roku został Honorowym Obywatelom Poznania. Zmarł w Poznaniu w 1995 roku.

zdjęcie: www.cyryl.poznan.pl